

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412-75/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 2023 датум: 30.1.2023.године

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи за град Београд

Београд, јануар 2023. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и КликАктив – Центар за развој социјалних политика.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ „Службени гласник РС“, бр. 82/22.

1. УВОД

1.1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТАМА

УСТАНОВЕ	Полицијска станица Врачар (ПС Врачар), Полицијска станица Палилула (ПС Палилула), Полицијска станица Звездара (ПС Звездара), Полицијска испостава Миријево (ПИ Миријево), Полицијска станица Нови Београд (ПС Нови Београд), Полицијска станица Стари град (ПС Стари град), Полицијска станица Савски Венац (ПС Савски венац), ПУ за град Београд-седиште (ПУ Београд-седиште), Полицијска станица Вождовац (ПС Вождовац) и Полицијска станица Раковица (ПС Раковица). Окружни затвор у Београду (ОЗ Београд)
ВРЕМЕ ПОСЕТА	децембар 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТА	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТА	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободу у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТА	Редовне посете, по Плану посета за 2022. годину
НАЈАВА ПОСЕТА	Све посете су биле ненајављене
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Комитет правника за људска права приликом посета ОЗ Београд, ПС Врачар, Палилула, Звездара и ПИ Миријево
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица Заштитник грађана Чланови тима: Маја Јовић, Заштитник грађана/ Одељење НПМ Марко Анојчић, Заштитник грађана/ Одељење НПМ Тамара Благојевић, Заштитник грађана / Одељење НПМ Катарина Тоскић, Комитет правника за људска права

1.2. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници, као и запослени у ОЗ Београд су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзиран разговор са затеченим задржаним лицима, као и увид и фотокопирање затражене документације.

1.3. ТОК ПОСЕТА

У свим посећеним полицијским станицама, тим НППМ је обишао просторије за задржавање и обавио разговоре са задржаним лицима која су затечена у тренутку посете (четири лица мушког и два лица женског пола). Такође, прибављене су информације о начину поступања према задржаним лицима од полицијских службеника који непосредно поступају према њима и увид у документацију о задржавању лица. На крају посете, тим НППМ је представио основне утиске о посети полицијским старешинама – командиру или начелнику полицијске станице.

Овим посетама је претходила посета ОЗ Београд, где су чланови тима, подељени у два подтима обавили ненадзиране разговоре са 16 притворених лица (од којих су две жене и два малолетна лица) на околност поступања полицијских службеника према њима током лишења слободе и задржавања и начина остваривања основних права доведених и задржаних лица. Осим тога, посебна пажња је посвећена начину обављања првог лекарског прегледа по пријему у наведени затвор као и документовање повреда.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НППМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица - права на приступ лекару и адвокату, права да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начина на који се задржана лица информишу о својим правима. Истовремено, НППМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

НППМ је уочио унапређење рада полицијских службеника у погледу вођења документације о задржавању, остваривању основних права задржаних лица и евидентирању начина на који су та права остварена.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници су навели да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. Уколико лице одбије да потпише обавештења о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању лица у које је тим НППМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица која су била потписана или је био наведен податак да је лице одбило иста да потпише. У појединим предметима о задржавању лица у ПС Палилула није било права доведених лица из разлога што су довођење лица обавили полицијски службеници других полицијских станица који су им претходно уручили та обавештења. У тим ситуацијама или се копира обавештење о правима друге полицијске станице или се о томе, да су им права доведених лица већ уручена, сачињава службена белешка.

У ПС Вождовац, у појединим предметима, затечена су писана обавештења о правима која нису одговарајућа јер садрже информације из члана 294. Законика о кривичном поступку (са цитирањем чл. 229) који уређује поступак задржавања осумњиченог лица, али не и листу права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

У ПС Раковица у једном предмету о задржавању лица затечена су права на енглеском језику која су садржала информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, али не и листу права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима, а у другом предмету, хрватски држављанин је добио писано обавештење о правима на ћирилици. Међутим, у записнику ни другој документацији није констатовано да је ово задржано лице разумело српски језик и да није тражило судског тумача за језик којим говори.

1.

УТВРЂЕНО

У ПС Вождовац и ПС Раковица користе се различити обрасци за писмено обавештавање задржаних лица о њиховим правима, а поједини обрасци не садрже листу права задржаног.

У ПС Раковица у једном предмету о задржавању није констатовано да је страни држављанин разумео српски језик, на ком су му права предочена.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁴

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

- 1. да буде обавештено о разлозима задржавања;*
- 2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;*
- 3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;*
- 4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;*
- 5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;*
- 6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;*
- 7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;*
- 8. да га прегледа лекар;*
- 9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;*
- 10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.*

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење

⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁵

ПРЕПОРУКА

ПС Раковица и ПС Вождовац ће за писмено обавештавање о правима задржаног лица користити јединствени образац, у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

У ПС Раковица ће се задржаним лицима уручивати обавештења о правима на језику који разумеју, а уколико страни држављанин разуме српски језик, то ће бити писмено констатовано.

Предмети о задржавању су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којим су потврдили њихов пријем, што важи и за потврде о привремено одузетим и враћеним предметима.

Према службеним наводима у ПС Звездара лицу није дозвољено да документацију која је у вези са задржавањем држи код себе, већ се она налази у ормарићу испред просторије за задржавање и уколико је тражи полицијски службеници му је дају, а све из разлога безбедности.

2.

УТВРЂЕНО

У ПС Звездара задржаним лицима се не омогућава да документацију која се односи на задржавање (решење, обавештење о правима и сл.) држе код себе током задржавања.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободe уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције **одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права**. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁶

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима...

Полицијски службеник ће задржаном лицу **уручити писано обавештење** из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.

Полицијски службеник који врши задржавање лица, пре смештаја лица у просторију за задржавање **уручује обавештење о његовим правима**.

⁵ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 29.

⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 44.

О привремено одузетим и враћеним предметима од лица које се задржава, сачињава се потврда о привремено одузетим и враћеним предметима и издаје се лицу, коју потписује приликом одузимања, односно враћања предмета. Ако лице одбије да потпише потврду, полицијски службеник ће о томе сачинити белешку на потврди.

Предмети који се по одредбама закона морају привремено одузети у прекршајном или кривичном поступку, не враћају се задржаном лицу. За ове предмете полицијски службеник сачињава потврду о привремено одузетим предметима и даље са њима поступа у складу са законом.

Примерак потврде из ст. 2. или 3. овог члана, предаје се задржаном лицу.⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Звездара ће задржаним лицима омогућити да документацију у вези са задржавањем држе код себе током трајања задржавања, уколико то желе.

Када је реч о записницима о задржавању, сви предмети су их садржали. Они су били потписани од стране задржаног лица или је стајала напомена да је лице одбило да потпише. Према наводима полицијских службеника у ПС Вождовац, примерак записника о задржавању не уручују лицима након истека задржавања.

3.

УТВРЂЕНО

У ПС Вождовац примерак записника о задржавању лица се не уручује задржаном лицу по истеку задржавања.

РАЗЛОЗИ

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Вождовац ће примерак записника о задржавању лица уручивати задржаним лицима по истеку задржавања.

Иако су полицијски службеници у ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Раковица навели да редовно обилазе задржана лица током трајања задржавања, поједини записници о задржавању у тим полицијским станицама не садрже податке о редовним обиласцима задржаних лица ни напомене о стању и активностима лица приликом обиласка, односно поједини садрже, примера ради, само податак „увид у видео надзор“. Насупрот томе, у ПС Вождовац, ПУ за град Београд-седиште, ПС Савски венац, ПС Стари град и ПС Нови Београд, постоје детаљни подаци о обиласцима лица (спава на левом боку, шета по просторији, комуникативан, нема примедби итд.). Поједини предмети у ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Звездара нису садржали податке о обедовању задржаног лица, иако су полицијски службеници навели да задржана лица

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. и чл. 33. ст. 1. т. 7 и ст. 2 – 4.

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38, став 1-3

добијају ланч пакете, а задржана лица у ПС Палилула и ПС Звездара са којима су обављени разговори су то и потврдили.

4.

УТВРЂЕНО

У ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Раковица поједини записници о задржавању не садрже податке о повременим обиласцима и разговорима са задржаним лицима.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.⁹

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.¹⁰

ПРЕПОРУКА

У ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Раковица у све записнике о задржавању лица уносиће се подаци о повременим обиласцима и разговорима са задржаним лицима, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.

5.

УТВРЂЕНО

У ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Звездара поједини записници о задржавању лица до 24, односно 48 сати не садрже податак о томе да је задржано лице обедовало или одбило да обедује.

РАЗЛОЗИ

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то: на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор.¹¹

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.¹²

ПРЕПОРУКА

У ПС Врачар, ПС Палилула и ПС Звездара, сви записници о задржавању лица до 24, односно 48 часова садржаће податак о томе да ли је лицу понуђен оброк и евентуалном одбијању лица да обедује.

Осим једног притвореног лица које је навело да се не сећа да ли је добио писана обавештења о правима, сва друга притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре у ОЗ Београд су навела да су добила те формуларе. Решења о задржавању су добила сва

⁹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

¹⁰ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 1. и 2.

¹¹ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 29. став 1. тачка 9.

¹² Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 111. став 1. тачка 5.

притворена лица. Задржана лица, осим лица у ПС Звездара, имала су ову документацију код себе.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

У посећеним организационим јединица ПУ за град Београд, према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу.

Осим у појединим записницима о задржавању сачињеним у ПС Раковица, у свим осталим посећеним полицијским станицама записници о задржавању су садржали податке о томе да је лице обавестило блиску особу, као и време позива, а у ситуацијама када лице није желело да било кога обавести о томе, то је евидентирано у записнику о задржавању. Уочено је да се лицима убрзо од почетка задржавања омогућава да о томе обавесте блиску особу, односно да не постоје значајнија одлагања у коришћењу овог права.

6.

УТВРЂЕНО

У ПС Раковица поједини записници о задржавању лица не садрже податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.¹³

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити пропраћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).¹⁴

ПРЕПОРУКА

ПС Раковица ће у све записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

¹³ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

¹⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

У ПС Раковица је, у појединим предметима, уочено да је у записницима уписано да је задржано лице желело да обавести свог адвоката и да је тај адвокат обавештен, али су недостајали подаци о остваривању права на обавештење члана породице или друге блиске особе. **НПМ скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да обавесте о томе члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.**

Већина притвореника је навела да им је било омогућено да обавесте треће лице. Поједини су хапшени у присуству блиских лица па за тим није било потребе, а једно лице је навело да није телефонирало јер није знало број телефона блиског лица, а мобилни телефон није могао да употреби јер му је исти одузет као доказ у кривичном поступку. Два лица су навела да им је омогућено да то право остваре након отприлике 2 сата од довођења у службене просторије.

Једна жена која се у ПС Палилула налазила на задржавању по основу ЗОБС-а је навела да јој није било понуђено да обавести треће лице, као и да није тражила да то право оствари, јер није ни знала да јој припада, а обавештења о правима која је потписала и имала код себе није, према наводима, ни прочитала. Остала задржана лица која су затечена у полицијским станицама су навела тиму НПМ да им је било омогућено да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу по доласку у службене просторије.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Задржаним лицима се омогућава лекарски преглед уколико то пре или током задржавања затраже или уколико полицијски службеници уоче повреде или друге околности на основу којих оцене да је лицу потребна медицинска помоћ.

Прегледе обављају здравствени радници службе хитне медицинске помоћи. Прегледи се обављају у просторијама полицијске станице. Уколико је било потребе за лекаром, записници су садржали податке када је преглед обављен и шта је био разлог позивања лекара.

Полицијски службеници наводе да не присуствују лекарским прегледима, осим уколико то затражи лекар. Обично, стоје у ходнику испред просторије у којој се обавља преглед. Присуство полицијских службеника лекарским прегледима задржаних лица се евидентира у записницима о задржавању. У ПС Раковица, у неколико записника је уписано да су присуствовали прегледу, али не и разлози присуствовања. **С тим у вези, НПМ скреће пажњу да је, у ситуацијама када су полицијски службеници по захтеву медицинског особља, из разлога безбедности медицинског особља, присуствовали здравственом прегледу лица, потребно у записнике о задржавању уносити податак о томе, односно да је разлог њиховог присуствовања такав захтев лекара из безбедносних разлога.**

Према службеним наводима, медицинску документацију здравствени радници уручују само задржаном лицу, а међу документацијом о задржавању није пронађена медицинска документација.

НПМ је и у погледу евидентирања обављања лекарских прегледа уочио унапређење. Осим што се у случајевима када су полицијски службеници присуствовали прегледу на захтев лекара, исто евидентира у записницима о задржавању или посебној службеној белешци и што медицинску документацију више не задржавају полицијски службеници, за шта је НПМ годинама указивао да је потребно изменити и унапредити, у записницима о задржавању се евидентирају и друге

информације од значаја: име лекара, здравствена установа из које долази, време обављања прегледа, разлог због којег је обављен преглед, број протокола и друго. **У вези са наведеним, НПМ као пример добре праксе похваљује поступање у ПУ за град Београд-седиште, ПС Стари град, ПС Савски венац и ПС Нови Београд.**

Притворена лица су навела да им није била потребна лекарска помоћ након довођења и током трајања задржавања.

Четири задржана лица затечена у полицијским станицама су навела да нису имала потребе за лекарским прегледом, два лица су прегледана од стране лекара на свој захтев јер се нису осећали добро, а једно је током трајања посете НПМ затражило лекове за бол у глави па су полицијски службеници позвали службу хитне помоћи.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

У посећеним полицијским станицама, према наводима полицијских службеника, лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

Увидом у записнике о задржавањима уочено је да се поступа у складу са препоруком НПМ за браниоца да се унапреде постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима".¹⁵ Записници који су сачињени почев од августа месеца текуће године садрже поља у које је потребно убележити податке о томе да ли је бранилац ангажован и његово име и презиме и о временима када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем.

У појединим записницима о задржавању, примера ради у ПС Вождовац и ПС Палилула, уочено је да се подаци о времену када је бранилац приступио службеним просторијама и када је бранилац обавио разговор поклапају, а у неким записницима о задржавању исти податак о времену је убележен и код контактирања браниоца, па тако у записнику стоји да је, бранилац, у 17 часова и контактиран и приступио и обавио разговор. **Имајући то у виду, НПМ скреће пажњу свим посећеним полицијским станицама да, у будућем раду, посвете већу пажњу бележењу ових података и да уносе одговарајућа времена за сваку од ових радњи.**

Већина притворених лица је навела да им је убрзо након довођења у службене просторије омогућено да позову изабраног браниоца или им је додељен бранилац по службеној дужности. Пар притвореника је навело да су то право остварили након 2 до 3 сата од довођења у службене просторије, те да им није било омогућено да обаве поверљиве разговоре.

Једна жена која је била задржана по основу ЗОБС-а у ПС Палилула је навела да јој није било понуђено да обавести браниоца, као и да није тражила да то право оствари, јер није ни знала да јој то право припада, а обавештења о правима која је потписала и имала код себе није, према наводима, ни прочитала. Три лица су остварила ово право и позвала своје изабране браниоце и у време посете НПМ очекивали су са њима сусрет, а

¹⁵ Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

једно лице је навело да је имао ненадзирани разговор са браниоцем у трајању око 15 минута.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПС Палилула постоје две просторије за задржавање за смештај по три лица; у ПС Савски венац 3 просторије за задржавање за укупно 7 лица (у две просторије по два лица, а у трећој три лица); у ПС Вождовац постоје 4 просторије за задржавање 10 лица (две просторије за по три лица и две просторије за по два лица); ПУ за град Београд-седиште располаже са 7 просторија за задржавање (2 просторије за 3 лица, 4 просторије за 2 лица и 1 просторија за 1 лице); у ПС Стари град две просторије за задржавање по једног лица; у ПС Нови Београд лица се задржавају у 4 просторије за задржавање укупног капацитета 11 лица (једна просторија за смештај 1 задржаног лица, две просторије за смештај по 3 задржана лица и једна просторија за смештај 4 задржана лица); у ПС Звездара просторија за задржавање је за 2 лица. Наведене просторије су реновиране у протеклом периоду и испуњавају важеће стандарде у погледу материјалних услова.

У ПС Врачар постоје две просторије за задржавање намењене за по 2 лица. Природно осветљење је слабије због металне решетке која се налази на прозорима, али је вештачко осветљење добро. Обе просторије су опремљене мокрим чвором, који се налазе у мањим, зидом ограђеним, деловима просторија. У тренутку посете постељина није била комплетна, а полицијски службеници су навели да када је требају дуго чекају да је добију. Постоји видео надзор у обе просторије, али обавештења о томе нема у просторијама већ само на зиду испред истих. У просторијама је инсталиран систем за позивање полицијских службеника, који омогућава и усмену комуникацију. У ходнику испред просторија су постављени ормарићи за чување привремено одузетих ствари.

ПС Врачар

У ПС Раковица постоје 2 просторије свака за по 2 лица које се налазе у близини дежурне службе. Осим просторија за задржавање, у њиховој близини налази и посебна просторија у којој бораве доведена лица и полицијски службеник који дежура током

трајања задржавања. Ту се налази и монитор за праћење видео надзора над просторијама за задржавање, касете за чување привремено одузетих ствари и уређај за комуникацију са задржаним лицима. Из ове просторије се улази у мањи ходник са две просторије за задржавање: прва просторија је површине око 11m², укључујући и мокри чвор површине око 2m². Друга просторија је површине око 10m², укључујући и мокри чвор површине око 2m².

У просторијама се налазе по два лежаја, која су опремљена душецима и јастуцима, у првој су затечени прљаво ћебе и прљави јастучница, а у другој 2 чиста ћебета. Резервна постељина – јастучнице и чаршафи, стоји у просторији за доведена лица и према наводима се даје задржаним лицима по смештању у просторије. Просторије имају мање, решеткама заштићене прозоре, који не омогућавају довољан доток природне светлости нити доток природног ваздуха. Међутим, у просторијама су инсталирани уређаји за вентилацију и имају вештачке осветљење одговарајуће јачине. Грејање је обезбеђено преко радијатора који су уграђени у зид и заштићени решеткама. Просторије затечене уредне и чисте.

Мањим преградним зидом одвојени мори чворови се састоје од лавабоа са чесмом са пијаћом водом и wc шоља. Преко пута просторија, у истом мањем ходнику, је тоалет за доведена лица. У обе просторије је постављен систем за позивање и комуникацију са полицијским службеницима, који је у функцији. У обе постоји видео надзор, као и у мањем ходнику испред њих и у просторији за доведена лица. У просторијама за задржавање нема обавештења о видео надзору и полицијски службеници нису могли да дају поуздану информацију о томе колико се снимци чувају јер немају приступ систему. Видео надзор не покрива wc шоље.

ПС Раковица

7.

УТВРЂЕНО

У ПС Врачар и ПС Раковица, у просторијама за задржавање, није затечена комплетна постељина.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.¹⁶

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, **чиста ћебад и душеци**. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.¹⁷

Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.¹⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Врачар и ПС Раковица ће обезбедити комплетну постељину за лежајеве у просторијама за задржавање (душек, јастук, јастучницу, чаршав, ћебад и навлака за ћебе) и одржаваће је чистом.

8.

УТВРЂЕНО

Употреба видео надзора у просторијама за задржавање у ПС Врачар и ПС Раковица није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.¹⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Врачар и ПС Раковица ће обавештења о видео надзору истаћи на видна места унутар просторија за задржавање.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о томе колико дуго се чувају снимци видео надзора у ПС Врачар и ПС Раковица.

Према наводима полицијских службеника ПС Раковица, доведена лица бораве у за то намењеној просторији, уз стално присуство полицијског службеника. НПМ не види разлоге да се и доведена лица не смештају у просторије за задржавање, уколико су оне слободне, односно уколико се доведена не мешају са задржаним лицима, где им је стално доступан тоалет и пијаћа вода, лежај и где је постављен видео надзор. Према становишту НПМ, правни статус лица не одређује просторија у којој се налазе и НПМ

¹⁶ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

¹⁷ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

¹⁸ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 3. ст. 1.

¹⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 3.

је већ затицао доведена лица у просторијама за задржавање, где су на пример чекали да буду одведени на издржавање казне затвора. Осим комфорнијих услова за боравак, ово би помогло и полицијским службеницима, који сада морају стално да буду присутни уз доведено лице, док се надзор у просторијама за задржавање обавља помоћу видео надзора и редовним обиласцима. Свакако је на процени полицијских службеника да ли могу доведено лице оставити само у просторији за задржавање или је имајући у виду конкретне околности потребан стални надзор и присуство службеника.

У ПИ Миријево постоји једна просторија за задржавање лица и у њој се реализују задржавања до 12 сати. Површина просторије је око 5м², у њој нема лежајева већ се налазе две клупе, тако да лица не могу да спавају. Прозор је узак и кроз њега не допире довољно природне светлости, али проветреност адекватна, као и вештачко осветљење. Такође загрејаност је добра, и видео надзор је у функцији, а обавештење о томе се налази само на спољној страни врата, али не и унутар просторије. Према наводима службених лица због неадекватних материјалних услова у просторији, задржавају само по једно лице и то најдуже до 12 сати. Како у просторији нема мокрог чвора, задржана лица се изводе до тоалета који се налази у ходнику преко пута просторије.

Став НПМ је да просторије за задржавање у ПИ Миријево не испуњавају важеће стандарде за задржавање лица ни до 12 сати, због чега сматра да је неопходно да се те просторије уврсте у листу приоритета за адаптацију просторија за задржавање.

С тим у вези, НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије детаљније информације.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Током посета полицијским станицама затечено је пет лица на задржавању, од којих су две биле женског пола. Једна жена је навела да су полицијски службеници приликом лишења слободе били груби јер су је „бацили на хаубу аутомобила, везали је средствима

за везивање и угурали у службено возило“, као и да су је називали погрдним именима. Током разговора, лице је навело да нема повреда, и да једино осећа главобољу која није у вези са описаним понашањем полицијских службеника. Остала задржана лица нису имала примедбе на поступање полицијских службенима према њима.

НПМ је у ОЗ Београд обавио разговоре са 16 притворених лица, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НПМ је примио неколико навода о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења.

Лице АА је навело да су му криминалистички инспектори ПС Вождовац задали неколико удараца песницом по телу и глави, да није прегледан од стране лекара током боравка у тој полицијској станици, да такав преглед није ни сам тражио, као и то да је у ОЗ Београд прегледан одмах по пријему, али да лекару није рекао да је задобио ударце од полицијских службеника, а да га лекар није прегледао на голо.

Лице ББ је навело да су му криминалистички инспектори ПС Чукарица нанели пар шамара и терали га да призна кривична дела која није учинио, претећи да ће га „пребити“. Тиму НПМ је навео да није имао повреде, да приликом пријема у ОЗ Београд лекару није навео да је у полицији добио шамаре, као и да лекар није обавио преглед на голо.

Лице ВВ је навело да је од стране криминалистичких инспектора ПС Палилула тучен, тако што га је један, у канцеларији на 4. спрату, бацио на под и ударао рукама и песницама по ребрима и глави, а да га је други униформисани полицајац шутнуо позади и повредио му тестисе. Тиму НПМ је навео да није имао повреде, да приликом првог лекарског прегледа у ОЗ Београд није лекару навео да је задобио ударце, као и да није имао преглед на голо.

Лице ГГ је навело да је приликом хапшења од стране УКП, 4. одељење задобила, ненамеран, ударац у главу када су полицијски службеници скочили на њу и бацили је на земљу. При првом прегледу у ОЗ забележено је да има красту и модрицу на лакту од пада приликом хапшења и две модрице на коленима, које су фотографисане. Увидом у извештај са правог лекарског прегледа по пријему у Завод утврђено је да су повреде евидентиране.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

У ОЗ Београд први лекарски преглед се састоји од узимања анамнезе (тренутно здравствено стање, постојање хроничне, соматске или менталне болести, болести зависности, актуелна терапија и сл.). Према наводима начелнице Службе за здравствену заштиту, правила поступања лекара приликом првог лекарског прегледа налажу да се сва лица увек прегледају на голо и да се упитају за евентуално задобијене повреде. Правило је да лекар, уколико на првом лекарском прегледу уочи повреде исте описује и фотографише, бележи наводе лица о начину настанка повреда и мишљење лекара о повезаности уочених повреда и навода лица и уцртава их у шему тела. У ситуација када лице изјави да је повреде задобило од стране полицијских службеника, сва документација се доставља управнику који потом обавештава тужилаштво писаним путем.

Увидом у поједине здравствене картоне и лекарске извештаје о обављеним првим лекарским прегледима у случајевима када је лице навело да је задобило повреде од стране полиције, уочено је да неретко недостају важни сегменти као што су детаљни и

конкретни наводи лица о начину настанка повреда већ, примера ради, „наводи трауму при хапшењу од стране припадника МУП-а“, уцртане повреде на шематском приказу тела и фотографије. Такође је уочено да у закључку лекара буде уписано „повреде могу одговарати механизму настанка“, иако, у извештају, као наводи лица о начину настанка повреда буде уписано само „траума при хапшењу“, дакле без прецизнијих података о начину настанка повреда на основу којих би се могао извести закључак о томе да ли уочене повреде одговарају описаном начину настанка.

Готово сва притворена лица су навела да приликом првог лекарског прегледа нису прегледани на голо, односно да су питани за постојање повреда, а када би њихов одговор био негативан изостао би преглед тела на голо.

НПМ је добио различите информације о присуству немедицинског особља првом лекарском прегледу. Неколико притворених лица је навело да су службеници били унутар амбуланте тако да могу да чују њихов разговор са лекаром, неколико лица је навело да првом лекарском прегледу нису присуствовали службеници обезбеђења, а поједини да су се службеници обезбеђења налазили на прагу врата од амбуланте тако да верују да су могли и да чују садржину њиховог разговора са лекаром.

НПМ указује да је лекар у заводу стручно медицинско лице коме лице лишено слободе може да укаже да је било изложено лошем поступању од стране службених лица и да објасни настанак евентуалних повреда, као и да здравствена служба у заводима за извршење кривичних санкција има важну улогу у борби против злостављања лица лишених слободе. Детаљно и благовремено документовање повреда и пријављивање оваквих медицинских доказа у значајној мери олакшава истрагу евентуалних случајева злостављања и утврђивање одговорности учинилаца.

9.

УТВРЂЕНО

У појединим извештајима са обављеног првог лекарског прегледа по пријему у ОЗ Београд, повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у завод нису документоване на начин који је предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.²⁰

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.²¹

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.²²

²⁰ Манделина правила, прав. 30.б.

²¹ Европска затворска правила, прав. 42.3.ц.

²² Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

Слобода пристанка и поштовања поверљивости спадају у основна права пацијента. Они су такође од суштинске важности за атмосферу поверења која је саставни део односа између лекара и пацијента, нарочито у затворима, где затвореници не могу слободно бирати своје лекаре.

Сви здравствени прегледи затвореника (било по доласку или касније) морају се изводити тако да их не могу чути ни – осим уколико дати лекар друкчије не затражи – видети затворски службеници. Надаље, затвореници морају бити прегледани појединачно, а не групно.

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.²³

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Подразумева се да ће са лицима која се доводе у затвор здравствени радник обавити детаљан разговор и физикални преглед чим то буде могуће по пријему. ЦПТ сматра да такав разговор/преглед треба обавити у року од 24 сата од пријема. Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њиме се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Исту процедуру требало би следити када се затвореник који је био поново пребачен у полицијски притвор из разлога везаних за истрагу након тога врати у затвор. Нажалост, такви премештаји су у неким државама које ЦПТ посећује још увек устаљена пракса и могу подразумевати и висок ризик од злостављања (в. и став 80). Слично томе, сваки затвореник који је учествовао у неком насилном инциденту унутар затвора требало би без икаквог одлагања да буде медицински преглед.

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.

ЦПТ придаје велики значај поштовању медицинске поверљивости у затворима и на другим местима лишења слободе. Сходно томе, на исти начин као и било који здравствени преглед притвореног лица, медицински скрининг описан у ставу 73. мора се обавити на месту где га немедицинско особље не може чути нити – осим ако дати здравствени радник у датом

²³ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 45, 51. и 61.

случају то изричито не затражи – нити видети. Тренутно овај захтев ни издалека није задовољен у свим државама које је ЦПТ посетио.²⁴

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе. Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

- i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,
- ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.²⁵

ЦПТ узима у обзир побољшање квалитета медицинског прегледа притвореника који су наводно физички злостављани док су били у полицијском притвору и опис њихових повреда. Међутим, на основу својих запажања, Комитет понавља своју препоруку да записник састављен након медицинског прегледа увек треба да садржи:

- i. приказ изјава дате особе које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов / њен опис здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii. потпуни приказ објективних медицинских налаза заснованих на детаљном прегледу, и
- iii. запажања здравственог радника у светлу i) и ii), указујући на доследност свих изнетих навода и објективних медицинских налаза.

ЦПТ препоручује да се затворска управа Окружног затвора у Београду, као и других затворских установа, подсети на њихову обавезу да обавесте надлежне тужилачке органе о свим случајевима новопримљених затвореника са повредама које указују на могуће злостављање полиције.²⁶

²⁴ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, пар. 71, 73, 74. и 76.

²⁵ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58. и 59.

²⁶ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 85.

Здравствени преглед осуђеног врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.²⁷

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље. Лекар је дужан да у извештају о утврђеним повредама унесе и наводе осуђеног лица о начину настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода осуђеног и насталих повреда.²⁸

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед притвореника. На захтев притвореника или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).

У случају да се приликом прегледа из става 1. овог члана утврди постојање телесних повреда, лекар је дужан да, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција (у даљем тексту: Закон), о томе достави писмени извештај управнику завода.²⁹

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед осуђеног. На захтев осуђеног или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).³⁰

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Београд, први лекарски преглед лица лишених слободе по пријему ће увек обухватати визуелни преглед комплетног тела лица, односно преглед тела без одеће.

Када је утврђено да лице лишено слободе има повреде, лекари ће у извештајима о обављеним прегледима:

- уносити детаљне и конкретне наводе лица о начину настанка повреда;
- повреде детаљно описивати, фотографисати и уцртавати у шему тела;
- дати своје мишљење о повезаности изнетих навода о начину настанка повреда и објективног налаза о повредама.

Лекарски прегледи лица лишених слободе ће се обављати без присуства немедицинског особља. Уколико лекар из разлога безбедности затражи присуство припадника Службе за обезбеђење лекарском прегледу, прегледу ће присуствовати службеник обезбеђења који је истог пола као и прегледано лице и то тако да не може да чује разговор између лица и лекара. Присуство и разлог за присуство немедицинског особља ће се евидентирати у лекарском извештају.

²⁷ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 114. ст. 4; исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС" 110/14 и 79/16), чл. 25. ст. 2.

²⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 6.

²⁹ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 1, 2. и 4.

³⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 12. ст. 1. и 2.